

PROJEKTO METU PRISTATYTOS METODINĖS PRIEMONĖS

Nereikia nė diskutuoti apie bendravimo reikšmę žmogaus gyvenime. 70 proc. savo laiko mes praleidžiame komunikuodami vieni su kitais. Poreikis bendrauti būdingas visiems, net ką tik gimusiems kūdikiams. Tačiau yra žmonių, kurie susiduria su bendravimo sunkumais.

Funkcija	SUTRIKIMO LAIPSNIS			
	Nežymus	Lengvas	Vidutinis	Žymus
Komunikacija	Lengvai gali dalyvauti pokalbyje.	Sunkiai dalyvauja pokalbyje. Sudėtinga reikšti mintis žodžiu ir raštu. Namiškiai supranta sakomų dalykų esmę.	Negali bendrauti kalba. Reiškia mintis raštu. Naudoja gestus, pagalbines komunikacijas. Atsako „taip“ arba „ne“, gestais, veido išraiška.	Neatsako klausiamas. Ne visada reaguoja į klausimus.

Asmenims, turintiems kalbos ir kitų komunikacijos sutrikimų, kalbą atstoja augmentinė ir alternatyvioji komunikacija (AAK). 1980 metais JAV kalbos, kalbėjimo ir klausos asociacija patvirtino terminą „augmentinė ir alternatyvioji komunikacija“. Augmentinė ir alternatyviaja komunikacija yra vadinamos asmenų, turinčių kalbos ir kitų komunikacijos sutrikimų, naudojamos papildomos ir pagalbinės priemonės, padedančios jiems išreikšti savo mintis, norus ir idėjas.

Toliau apžvelgsime projekto metu pristatytas metodines priemones.

Komunikavimo paveikslėliais metodinė priemonė „Bendraukime paveikslėliais“

Komunikavimo paveikslėliais metodinė priemonė „Bendraukime paveikslėliais“ suteikia galimybę asmenims, turintiems kalbos ir komunikavimo sunkumų, efektyviai ir konstruktyviai spręsti iškilusias problemas, sėkmingai dalyvauti socialiniame gyvenime, prisitaikyti prie skirtingų socialinių sąlygų ir reikalavimų šeimoje, ugdymo įstaigoje ar kitoje socialinėje aplinkoje. Rinkinį sudaro: namų aplinkos suskaidymo į veiklos zonas paveikslėliai, individualios dienvakšės ir dienos veiklos plakatai, elgesio taisyklių ir rekomenduojamos veiklos paveikslėlių plakatai, būsenas, jausmus, emocijas, elgseną vaizduojančių paveikslėlių vėduoklės, veiklos nuoseklumą vaizduojančių paveikslėlių kortelės, namų aplinkos daiktus ir namuose atliekamus veiksmus vaizduojantys paveikslėliai ir t. t. Naudojant paveikslėlius ugdoma ne tik kalba ir jos suvokimas, bet ir asmens savarankiškumas, gebėjimas planuoti savo laiką, socialiniai įgūdžiai. Išmokus naudotis komunikaciniais paveikslėliais galima tikėtis sėkmingiau ugdyti verbalinę kalbą ir skatinti asmenis bendrauti ne tik būtiniaisiais klausimais, bet ir dalytis išpučiais, patirtimi.

Galima naudoti, kai: 1. Asmuo suvokia priežasties–pasekmės ryšį; 2. Atpažįsta daiktą(-us); 3. Gali pasirinkti vieną iš dviejų arba vieną iš trijų daiktų; 4. Žino daikto(-ų) paskirtį.

Teigiami aspektai	Neigiami aspektai
<ul style="list-style-type: none"> ○ Nereikalauja iš asmens aukšto mąstymo, suvokimo lygio. ○ Gali greitai atpažinti ir parodyti konkrečius daiktus, asmenis, veiksmus, veiklas. ○ Lengva parinkti ir pritaikyti pagal individualius asmens bendravimo poreikius. 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Ribotos galimybės pateikti informaciją, nes naudojamas ribotas daiktų kiekis. ○ Daiktams–simboliams reikia paskirti nuolatinę vietą, kurioje jie būtų lengvai pasiekiami šią sistemą naudojančiam asmeniui.

Alternatyvios komunikacijos sistema „PECS“

Alternatyvios komunikacijos sistema – PECS (angl. Picture Exchange Communication System). Ja naudodamasis asmuo mokomas bendrauti apsieičiant paveikslėliais. Šis metodas pagrįstas tuo, kad bendravimas vyksta naudojant paveikslėlius arba simbolius, kurie pakeičia komunikacinę sistemą. PECS būdas naudojamas siekiant išmokyti asmenį paduoti kitam asmeniui paveikslėlį, kuriame yra jo noras, taip pat suprasti ryšį tarp žodžių ir paveikslėlių (simbolių), kuriuos jie vaizduoja. Mokant bendrauti šiuo būdu yra išskiriami 6 mokymo etapai: 1. Komunikavimo parinkimas; 2. Daikto erdvinis nutolimas (atstumas); 3. Pasirinkimas (ko nori? ko nenori?); 4. Sakinio struktūra; 5. Atsakymas į klausimus; 6. Bendravimo įgūdžių plėtimas. Ugdymas taip bendrauti yra ne tik kalbinių įgūdžių pagrindas, bet ir būdas išvengti asmens agresijos ir elgesio problemų, socialinės atskirties ir kalbinių įgūdžių praradimo.

Galima naudoti, kai: 1. Asmuo suvokia priežasties–pasekmės ryšį; 2. Atpažįsta daiktą(-us); 3. Gali pasirinkti vieną iš dviejų arba vieną iš trijų daiktų; 4. Žino daikto(-ų) paskirtį.

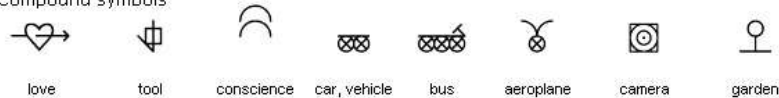
Teigiami aspektai	Neigiami aspektai
<ul style="list-style-type: none"> ○ Sistematiška struktūra nesunkiai suvokiama net mažiausiems vaikams. ○ Lengva parinkti ir pritaikyti pagal individualius asmens bendravimo poreikius. ○ Gali naudoti asmenys, turintys intelekto sutrikimų. ○ Lengvai prieinami ir nebrangūs. 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Riboją pasirinkimus, jei asmuo nori bendrauti apie kažką, ko nėra sistemoje.

Alternatyvios komunikacijos simbolių sistema „Bliss“

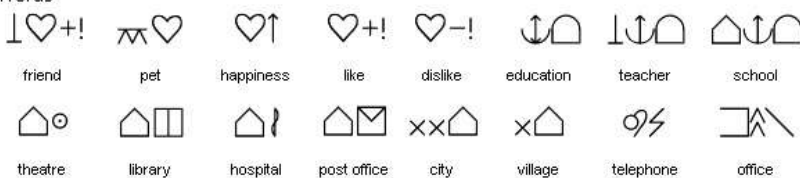
Alternatyvios komunikacijos „Bliss“ simbolių sistema – tarptautinė simbolių sistema, kurią dar būtų galima apibūdinti kaip grafinę kalbą. Šių simbolių sistema gali būti naudojama įvairiomis priemonėmis. Pavyzdžiui, atspausdintus simbolių lentelę ant popierius: žmogus rodydamas pirštu reikalingus simbolius gali pranešti informaciją. Tuo tarpu pašnekovo partneris savo ruožtu turi žiūrėti ir skaityti, versti arba interpretuoti simbolių žinutę. Pagrindinį žodyną sudaro 900 simbolių, iš kurių yra sudaryta dar apie 2500 ženklų–simbolių. Yra sukurta „Bliss“ simbolių mokymo kompiuterinė programa, kuri labai palengvina mokymą(si) ir šią sistemą naudojančio asmens bendravimo

galimybės: galimybė neįgaliesiems naudojantis planšetiniu kompiuteriu bendrauti – žmogus spauda simbolius, o programėlė įgarsina jo pasirinkimą.

Compound symbols

Words

Galima naudoti, kai: 1. Asmuo skiria vieną simbolį nuo kito; 2. Iš simbolių sugeba sudaryti prasmingus sakinius; 3. Pasižymi geru regimuoju suvokimu; 4. Turi aukštą intelektą.

Teigiami aspektai	Neigiami aspektai
<ul style="list-style-type: none"> ○ Sukurta kompiuterinė „Bliss“ simbolių programa. ○ Galima kurti naujus simbolius. Simboliai ar jų elementai gali būti jungiami, tokiu būdu kuriant naujus simbolius. ○ Leidžia išplėsti žodyną pagal asmens poreikius. ○ Suteikia didelių galimybių informacijai perteikti. ○ Galima sudarinėti sudėtinius, gramatiškai taisyklingus sakinius. ○ Simboliai pateikiami individualiai asmeniui sudarytose lentelėse. ○ Tai tarptautinė sistema, kuria gali bendrauti įvairių šalių asmenys. ○ Lengva transportuoti. 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Reikia, kad asmuo, naudojantis simbolius, turėtų aukštą intelektą. ○ Simboliai sudėtingi, ne visada aiškūs, kartais sunkiai suprantami.

Drama

Drama kaip bendravimo būdas – drama yra naudinga neįgaliesiems norint išreikšti save, kadangi čia galima persikūnyti į bet kokią personažą, išgyventi jo jausmus ir taip tarsi išplėsti savo asmenybės ribas, pažįstant ir valdant emocijas, padedant įsitraukti į bendrą veiklą, komunikuojant per sceninę kūrybą, stebint ir geriau pažįstant save ir kitus.

Net tie, kurie nemoka kalbėti, sugeba perteikti esminius jausmus judesių ir gestų galia.

Teigiami aspektai	Neigiami aspektai
<ul style="list-style-type: none"> ○ Lengva parinkti ir pritaikyti pagal individualius asmens bendravimo poreikius. ○ Nebrangus. 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Riboja, jeigu asmuo sunkiai valdo kūną.

Papildomi projekto metu pristatyti metodai:

- Neverbalinio bendravimo metodas – kūno kalba yra perteikiami tarpusavio santykiai, emocijos, potyriai, reakciją į išorinius dirgiklius. Pavyzdžiui, niekinantis žvilgsnis gali būti iškalbingesnis negu pasakyti žodžiai. O plati šypsena ar net paplojimas rankomis – perteikti džiaugsmą, pasitenkinimą savimi, aplinkos (muzikos ar pan.) skleidžiamą teigiamą poveikį. Tokiu būdu neverbalinis bendravimas padeda geriau išreikšti norimas mintis kai asmuo negali to išreikšti žodžiais.

- Bitininkystės metodas, kurio pagalba neįgalieji gali išreikšti save per bičių priežiūrą. Mokinasi ne tik susigyventi su bitėmis, bet ir jas prižiūrėti, surinkti medų bei iš bičių vaško pagaminti įvairius darbelius.

- VoiceSense kompiuteris, kuris skirtas akliesiems. Šis specializuotas kompiuteris neturi displėjaus, jo valdymas ir darbas su juo vykdomas garso arba taktinėmis komandomis.

- „Intensyvios sąveikos“ įrankis. Šis metodas apima kaip naudotis ir suprasti akių kontaktus, mimiką, vokalizaciją, vedančią į kalbą, pakaitomis keičiant pokalbį ir pokalbio struktūrą). Tai yra tarpusavio žmonių sąveika kurią stebint galima spręsti apie žmonių elgesį ir emocijas.

- Bendravimo per muziką metodą. Muzika – puiki priemonė bendrauti. Ko negali išsakyti žodžiais, gali pasakyti muzikos kalba. Ji padeda žmonėms su negalia atsipalaiduoti, suteikia daug teigiamų emocijų. Muzikos instrumentų garsai padeda žmogui įveikti ne tik vidinius prieštaravimus, bet ir išgyventi skausmą, liūdesį, stiprinti asmenybę, skatinti savivoką ir sąmoningumą.

Papildomos techninės priemonės, leidžiančios bendrauti:

- „Eye gaze“ – prietaisas, skirtas valdyti kompiuterį akimis. Įdiegus specialią valdymo programą, galima valdyti kompiuterį, dirbti, kurti, žaisti ir t. t. Labai naudingas asmenims, kurie negali valdyti kūno.

- Alternatyvaus bendravimo programinė įranga „Communicator 5“ – jeigu asmuo turi žymių kalbos ir komunikacijos sutrikimų, negali bendrauti kalba, pats paprasčiausias būdas komunikuoti yra naudojant techninę komunikavimo priemonę: paspaudžiamas simbolis (paveiksliukas), kuris yra įgarsinamas.